

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi elöljárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon

Egy példány 10 fillér.

Telefon

FŐSZERKESZTŐ

Dr PÁL ERNŐ

ÜGYVÉD.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr HINLEDER FELS ÁKOS

ÜGYVÉD

SZÉPIRÓD. FŐMUNKATÁRS:

FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérről, más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyílt-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

Az urna előtt.

Az a pillanat, melynek eljöttében oly keveset hittünk, rövid időn belül mégis elérkezik. A nemzet ítéletére hivatott fel és szabadon gyakorolhatja immár a legalkotmányosabb jogát. Szabadon, sokkal szabadabban, mint eddig bármikor. A terror, a pressió méregfogai kitörtek, a hatalmi gőg tobzódó lidércei, melyek mindent elfojtó súlyllyal nehezettek a nemzet mellére, eltűntek, szertefoszlottak, visszatértek oda, ahonnan előbukkantak, a semmiségbe.

És éppen azért, különösen fontos és ünnepélyes ez a pillanat, midőn a nemzet először áll teljesen függetlenül az urnák előtt. A kiet eddig járószerűen vezettek, azok most teszik hosszú évek óta az első szabad független lépést, reméljük, hogy ez a lépés fényesen fogja igazolni a szavazók nagykörtségét, rátermettségét, értelmét.

A nemzet egy elmúlt korszaknak ítélő bírója lesz, a bírónak pedig minden körülmény között teljesen elfogulatlan, igazságosnak kell lennie.

Nehéz, rendkívüli terhes és felelősséggel terhes helyzet ez. A legközelebbi mult eseményei kiválóan alkalmasak arra, hogy az elfogulatlan ítéletet megzavarják és mégis, ha mindjárt irózatatos lelki küzdelmekbe is kerül sine ira et studio kell véleményünket megalkotnunk.

Jövendő időink politikai harcain egészen más ütköző pontok körül fognak lefolyni, mint az eddigiek. Mindaddig csupán arról volt szó, tovább építsük e a nemzeti államot, melynek alapkövét 1848 ban vetették meg, vagy pedig hagyjuk felben, romokban e nagy művet, mely ez esetben nem a magyarság dicsőségének örökös hirdetője, de egy nemzet gyalázatának szegényoszlopa lett volna. Hát Istennek, ez a kérdés ma már idejét multá. Ma már egyik vagyunk abban, hogy ennek a műnek be kell fejeződnie, állania késő századokig és hirdetnie a magyar faj erejét, hatalmát.

Most azonban egy másik kérdés nyomul előtérbe. Arról van szó ugyanis, hogy ez a kiépítés milyen uton-módon történjek? Az a régi közmondás, hogy minden ut Rómába vezet, ma már ideje mullott, bizony sokan vannak, kik a legjobb szándékkal eltelten indultak utnak és oly labirintusba keveredtek, melyből kivergődni többet nem tudtak.

Minden állam vezetésében elkerülhetetlenül szükséges, hogy ez a vezetés bizonyos szilárd, megváltoztathatlan alapelvek szerint történjen. Ezen alapelvek, jövendőnk

ezen programjának kidolgozására, megállapítására hivatott az új parlament. Súlyos és felelősséggel terhes feladat, de oly magas, melynél ideálisablat elképzelünk sem lehet.

Csak egyetlen fontos és aggodalmat keltő kérdés előtt állunk, képes és hivatott lesz-e az új parlament e feladat elvégzésére? Lesz-e elég tehetség tagjaiban, hogy a nemzetet a sötétség pusztájából kivessék a boldogság kánaánjába?

Kétséget nem szenved, hogy a vezérek e fontos kötelesség teljesítésére föltétlenül alkalmasak. De mit ér a sereg, ha csak vezére Napoleon, közkatonái pedig tehetségtelen szürkéségek?

A lefolyt éra alatt parlamentünk joggal viselte a középszerűségek parlamentje gunynevét. Hatalmas, kodó vezéreinek akaratnélküli bábokra, ellentmondást meg nem kísérő szavazógepekre volt szükségük. Most azonban új, szabad idők szele közeledik.

És épen azért ne fogadjuk el vakon sem egyes emberek, sem pártoknak vagy egyesületeknek jelölését. Akkoriban mikor azon mullott az ország sorsa, hogy ellenzéki vagy kormányparti többséget küld-e a parlamentbe, elegendő minőség volt az, hogy igent vagy nemet mondott az illető képviselő.

Most azonban már nem a mindennapi megélhetéséről, de a jövő megállapításáról van szó. Most már nem szavazni, nem beszélni, hanem cselekedni kell.

Nem lehet tehát mérvadó az egyes képviselők megválasztásánál politikai hitvallásuk, hanem tudásuk, képzettségük, szakismeretük is latba esik.

Ha ebből a szempontból mérlegeljük az egyes jelölteket, bizony igen sok ki fog rostálódni az eddig volt képviselők közül. Ki fognak esni olyanok, akik eddig, mint a nemzeti mozgalom kiváló bajnokai, eddigi feladatuknak kiválóan meg is feleltek. A képviselőség azonban nem nobile officium, nem a multban szerzett politikai érdemek jutalmazására szolgál.

Vannak állások, melyeknek ez a rendeltetésük, a képviselőség egészen más munkakört ró viselőjére.

Hiszen igen sokan vannak, kik megundorodva közéletünk eddigi hitványosságától, teljesen visszavonultak a nyilvános szerepléstől és ujkori Cincinnatusokként élnek vidéki curiajukon. Ezeknek a puritán jellemeknek érvényesülniök kell.

És érvényesülni is fognak. A nemzetben lesz annyi önállóság, hogy meg tudja majd különböztetni a

tiszta buzát a polyvától és nem fog könnyelműen itélni saját jövendője felett.

Nagyon, de nagyon messze elmaradtunk a nyugat mögött. Gazdasági és szocialis reformok egész áradata vár megoldásra és e reformok mind olyanok, hogy soká már nem késhetnek. Gazdasági viszonyaink oly nyomorultak, hogy csak sürgős és igen messzemenő szocialis reformok hozhatnak némi javulást e sivár és vigasztalan helyzetben.

Ismételten felemeljük tehát óvó és intő szavunkat, ismételten figyelmeztetjük a szavazó polgárokat, hogy fokozott aggodalommal és megdöbbenéssel lépjenek az urna elé és ne feledjék, hogy ez alkalommal nem tuzás, ha úgy mondjuk, hogy az ő kezükben van leteve az ország sora.

Utazás egy mandátum körül.

(Battyán Radó humoreszkje.)

Tehát jelölt vagyok. Tagadhatatlan és kétségbevonhatatlan jelölt. A pincér már barátságos mosolylyal jegyezte fel 1867 ik pikkolomat, noha az 1866-iknál még meglehetősen morl órcákat vágott.

Itt a levél, a drága kis levélke! „Kedves barátom, neked fel kell lépned te fel is fogsz lépni, mert a hazának és nekem égető szüksége van rád! Különösen énnekem, aki eddig még minden választásban kiyettem a magam részét és hazafias felháborodással, de annál nagyobb megelégedéssel vágtam zsebre a cseugő aranyakat és zizegő bankókat, melyeket szavazatom jutalmazásaként juttattak részemre a jámbor jelöltek!

Most azonban megfordult a kocka. Nincs jelöltünk. Azaz, dehogynincs, hanem csak egy, egyetlenegy! Irtózatatos veszedelem fenyeget, sötét szárnyakon itt settenkedik körülöttem egy undok rém, az egyhangú választás kísértete! Egyhangú választás! Tudod mit jelent e szó? Hallált, pusztulást, megsemmisülést mind azoknak, kik eddig politikai jogaik ügyes kamatoztatásából éltek. Vagy kinek kell a kortes, ha nincs ellenjelölt, akit le kell csepülni a sárka földig és kinek kell a választási lobogó és egyéb diszek szállítója, ha lobogóttan is megkaphatja a mandátumot.

Mindezek után, úgy hiszem érteni fogsz. Tebened helyezem minden bizalmamat, egyedüli reménységemet. Te leszel kezemben az, ami alsónál a kilences. Ki fogod ugratni az alsót, kinek mindezeideig, nélkül az ugrálás esze ágába sincs.

Pártom (11 kortes, 9 vendéglős 4 zászlógyáros és 1 kortesvers farragó) tárt karokkal vár.

Semmi más szereped nem lesz, mint elmondani egy programbeszédet, akármilyen elcsépeelt frázisokkal is előhozakodhatsz, mert itteni polgártársaink javarésze kukkot sem ért belőle. A többi azután a mi gondunk. Oly zajos sikered lesz hogy az eddigi jelölt hanyatthomlok ide fog rohanni és kétségbeesetten fog könyörögni szakavatott támogatásunkért, a melyet mi természetesen készséggel rendelkezésére is bocsátunk.

Neked pedig ki majd választás előtt visszalépsz, meglesz az elégtétele, hogy ha nem is kaptál mandátumot, legalább komoly jelölt voltál, ami szintén nem megvetendő és nem utolsó érdem.”

Igy hangzik az a bájos, drága kis levélke, mely életemnek rozszant szerkerét egyszerűben új csapásba tereli. Mert önök úgy-e bár azt hiszik, hogy én csakugyan úgy fogok eljárni, mint a hogy ez a levélben ki van tüntetve.

No de akkor rosszul ösmernek engem. Ily hitvány, korrupt üzletbe én nem megyek bele. Jellemes ember vagyok. Nálam a földolog a tiszta erkölcs, mely ha ledől és a többi és a többi...

Elveimhez hiven pedig el fogok menni ellenjelöltemhez és a következő szónoklatot csesztem meg:

Tisztelt uram! Nekem azt az ajánlatot tették, hogy lépjek fel önnel szemben. Tették pedig ezt az ajánlatot aljas, jellemtelen kufarlelkek, kiknek az a céljuk, hogy egy választási harc viharainak felkorbácsolása által öntől alkotmányos költségeket szorítsanak ki. Nos, tisztelt uram ezen üzerek azonban ez alkalommal szomoruan csalódnai fognak.

En ilyesmire kapható nem vagyok. Mint puritán gondolkozású ember nem vethetem magamat és jövőmet mások üzleti érdekének oda. Mivel azonban a rut terv megakadályozásával és leleplezésével önnek hallatlan szivességet tettem, önt pedig igen kinosan érintené az, ha idegentől szivességet kellene elfogadni, alkalmat öhajtok önnek nyújtani, hogy e kelleetlen gondtól könnyű szerrel megszabadulhasson.

Ön nekem elmaradt jelöltség címén, fájdalomdíjul, megfelelő anyagi recompenzációt nyujt. Ennek megszabását tisztán az ön lovagiasságára bízom, mert hiszen nyilvánvaló, hogy tisztán az ön érdekében cselekszem, mert tudom, hogy ön nem akar senkinek sem adása maradni. Így hát fogom cselekedni, mert így fogom beszélni egy ur!...

KÜLÖNFÉLÉK.

— Kossuth levele postásainkhoz
Derék, magyar lelkületű postásaink Kossuth Ferenchez, mint kereskedelempolitikai miniszterhez, a következő üdvözlő tavrát intézték: Nagyméltóságú Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter urnak Bpest. Legmélyebb tisztelettel üdvözlő Nagyméltóságodat miniszterünké történt kinevezése alkalmából, Isten áldását kérve működésére: A székelyudvarhelyi posta-távirtda hivatal tisztikara Kossuth Ferenc erre folyó hó 12-ről keltező, a kereskedelempolitikai magyar kir. minisztérium aranyos pecsétű levelpapirosán így válaszolt: „Tisztelt Uram! Kereskedelmi miniszterre történt kinevezetése alkalmával nyilvánított szíves üdvözlőükért fogadják szinte köszönetem kifejezését. Mondanom sem kell, hogy a vezetésemre bízott ügyeket erős kézzel abba az irányba vezetem, a hol az önálló magyar államiság magasabb összessége, az önzetlen hazafiság és erejével felépül. Fogadják igaz tisztelettel nyilvánítását. Kossuth s. k. Ezt az emlékeztető szep levelet, mely a magyar függetlenség és önállóság hajnalhasadásának jelképe, helybeli postásaink ramába helyezték és kedves, örökké lelkesítő ereklyeképp a hivatalos helyiségben az utókor számára megőrzik.

— A főügyész-helyettes halála.
Gyárfás Lajos kir. főügyész-helyettes tudógyuladás miatt meghalt Marosvásárhelyt. A székely-egyleti takarékpénztár csődügyében annak idején a közbíró Gyárfás főügyész-helyettes képviselte a helybeli kir. törvényszéknél megtartott főtárgyaláson.

— Visszalépett jelöltek.
Dr Pál Ernő ügyvéd oly szép és elismerést érdemlő dolgot cselekedett, amely komoly és szüntiszta jellemét Székelyudvarhely város polgársága előtt örökre feledhetelenné tette. Tudva azt, hogy megválasztása egészen bizonyos, mivel alig néhány nap alatt immár 270 választó biztos ígéretét bírta, a 48-as függetlenségi zászló győzelmében Dr Kovács Albert függetlenségi jelölt

javára — visszalépett. Ezen cselekedetét hatalmas beszédben indokolta meg a csütörtöki értekezleten. Szavai közlekedést keltettek, s azt férfias ígéretet hozták a legtekintélyesebb polgárok ajkára, hogy a legközelebbi választáson — egyértelműleg csakis ő mellé sorakoznak. — A másik visszalépés báró Orbán Ottó részéről történt, aki tulajdonképpen hivatalosan jelölve nem is volt. Miután Dr Kállay Tamás 48-as jelöltet a központ ajánlja és a báró is 48-as programmal ohajtott volna fellépni, a kerület békejét háborgatni nem akarja, hanem ezután is kéri a választóközséget, hogy egyértelműleg Dr Kállay lobogójához csatlakozzék. Dr Kállaynak tehát nincs ellenjelöltje, de ha volna sem győzhetne a nép szerű volt képviselővel szemben.

— A királyi kéziratot csütörtökön vármegyei törvényhatósági és városunk képviselőtestületi közgyűlésein felolvasták és hódolatteljesen tudomásul vették. Azután a megyei és városi központi választmányok az országgyűlési képviselőválasztás határidejét az összes kerületekben f. hó 30-ikára tűzték ki. Választási elnökök Székelyudvarhelyt Hlatky Miklós és Menyhart András, Székelykeresztúrt Borbély Sámuel és Bedő Dénes, Oklándon Kisgyörgy Sándor és Ajtai János, Székelyudvarhely város részéről pedig Dr Solyomossy Lajos és Soó Gáspár.

— Dr Kállay Tamás, az udvarhely-vidéki kerület 48-as függetlenségi képviselőjelöltje, ma (vasárnap) délután 3 órakor, a Budapest szálló nagytermében fogja megtartani programbeszédét. Dr Kállay Tamás valóságos népünk szívéhez férközött és igazi székely emberre a népek atyjává lett. Programja valódi székely program, melyben elsőrendű fontosságot az állami erdők kezelés megszűntetése s a közbirtokosságok tulajdonjogának törvényes megoltalmazása. Dr Kállayt Kossuth Ferenc az országos 48-as függetlenségi Kossuth párt nagyérdemű elnöke, a következő szózáttal ajánlja székely testvéreink támogatására: Kossuth Ferenc a Székelyudvarhelyi vidéki választókerület polgárságának! Egy új korszaknak s ezzel együtt egy új küzdelemnek küszöbére értünk. Derék férfiakra, elszánt harcosokra van szüksége a függetlenségi és 48-as pártnak s ennek a nemzetnek, hogy a munkának és alkotásnak fegyverrel hódítsa vissza Magyarországot ön-

magának. Mert a mi hazánknak szabadnak, függetlennek kell lennie minden idegen beavatkozástól s ezt lépésről-lépésre haladva, csak úgy érhetjük el, ha a választók bizalma és szeretete az erd-mes férfiak közül a legkiválóbb munkást és hőrcost küldi a küzdelembe. Ilyen férfúnak ismerjük mi Dr Kállay Tamás polgártársunkat, ki elveinknek és becsületes törekvéseinek rendületlen híve. A hazának szüksége van a választók becsületes meggyőződésének nyilvánítására, hogy ebből a nemzet akaratának hatalmas riadója harsogjon felénk. Ennek a riadónak a visszhangja legyen a Ti választó kerületekben, midőn Dr Kállay Tamás bizzatok meg az egész nemzet érdekeinek képviselővel. Éljen a szabad és független Magyarország, legyen népe boldog, hatalmas és erős! Éljen Dr Kállay Tamás!

— Választási mozgalom Oláhfaluban. Oláhfaluból vettük a következő sorokat: Ugy látszik, hogy Oláhfaluban még mindig a régi rendszer áll fenn, mert ismétetlen elleték a választó kerületet az önjelöltek, különösen a Királyhagóni tülről jöttek. Érthetetlen és bámulatos a közönyösség, mellyel a vármegyei intéző körök ezt az inváziót nézik és nem állják már egy-zer utját az ilyen beözönléseknek. A többi választókerületek lehetőleg azon vannak, hogy saját emberüket, akit ismernek, aki körülötük el vigyék fel a parlamentbe, csak Oláhfalun nem akar ezen elvhez csatlakozni? Pedig voltak mindig és lesznek vármegyei emberek, kiknek itt is van talajuk s a kik méltán tudják képviselni nem önmagukat, hanem a nép, a falu lokális érdekeit. Oláh-falu választópolgársága is megtalálta a maga jelöltjét: Embery Árpád tanár személyében, a 48-as függetlenségi elvek lelkes harcosában, akit a nép régóta ismer, becsül és aki a község érdekeit már eddig is jobban szolgálta, mint volt képviselőnk. Helyesen is cselekszik Oláh-falu választó polgárságának az a nagyrésze, amely csak őt tekinti egyedüli komoly jelöltjének, mert már eljött az ideje annak, hogy nem bugyelláris, hanem tehetség és érdemek szerint válasszunk. Székelyudvarhelyen a polgárság igazán lélekemelő módon vágta utját az esetleges nemtelenségnek; ezt kellene tennie Oláhfalunak is, melynek még a múlt választás mulasztásait is pótolnia kell. Embery Árpád, mint tanár, mint megyei birtokos s a

helyi viszonyokat teljesen ismerő egyén, a legjobban segíthet a község bajain, teljes lelkesedéssel csatlakozik az állami erdők kezelés meg-szüntetése érdekében a „Székely-Udvarhely“ hasábjain megindult mozgalomhoz, míg az egészen idegen elemek csak a saját érdekeiket viz-szik majd előre s a falu bajaival már csak azért sem fognak törődni, mert nincsenek semmivel sem tisztában Embery Árpád tanár f. hó 21-én, vasárnap tartja meg Oláh-faluban programbeszédét, melyre őt Székelyudvarhelyről többen fogják elkísérni.

— „Isten engem úgy segíyen.“
— ezt mondotta Dr Kovács Albert ügyvéd, a 48-as Kossuth párt Székelyudvarhely városi képviselőjelöltje a Sándor István Koronkay féle kert-helyiségében, mintegy 300 választó-polgár előtt. Megesküdött tehát a függetlenségi és 48-as Kossuth-párt elveire, zászlójára, hogy azt soha el nem hagyja. Nincs jogunk Dr Kovács esküjének öszintéségében kételkedni és aki az eskü szentségét tiszteli s akiben becsületérzés van, az esküjét feltétlenül és minden körülmények között megtartja. Ebben a biztos reményben óhajtjuk, hisszük, hogy a függetlenségi lobogót városunk polgársága most már egyhangulag diadalra juttatja. Dr Kovács programbeszédét folyó hó 29-én fogja megtartani.

— A székelykeresztúri választókerületben ifj. Ugron Gábor a jelöltségtől visszalépett. Hir szerint — Kisküküllővármegye főispánjának van kinevezve A kerület 48-as függetlenségi választópolgárai most az egyedüli komoly jelölt: Dr Gyarmathy Dezső földbirtokos, vármegyének 48-as Kossuth párti harcosainak egyik legrégibb és legagilisabb vezetője mellé sorakoztak. Dr Gyarmathy közéletünknek régóta igen tevékeny harcosa s valóban méltán megérdemli a hazafias polgárság kitartó támogatását.

— Politikai szédelgés. Szakács Zoltán alkotmánypárti képviselőjelölt az 1905-ik évi választáson tudvalevőleg az „egyesült ellenzék“ jel-szava alatt, a koalíció nimbuszával jutott mandatumhoz. Most pedig ugyanez a Szakács Zoltán egyszerűen a legteljesebb visszaélést, hogy ne mondjuk — szédelgést követi el Kossuth Ferenc nevével, nyilván azért, hogy most meg a 48-as Kossuth-párt becsületével juhasson az ország házába Nagy betűs plaká-

A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRCÁJA.

A székelyek reáltörténete 1562—1691-ig.
Irtá: Connert János, ford. Balásy Dénes.
(24. folytatás.)

A földönlakók. A XV. században egy új rend keletkezik a Székelyföldön, a félig szabad földönlakók rendje. Feltűnő jelenség, hogy a Székelyföldön nincs jobbágy s ennek hiánya annál feltűnőbb abban az esetben, mihelyt föltesszük, hogy a székelyek a honfoglalás idejében szállották volna meg az általuk elfoglalt területet, akkor tudnunk kellene valamit arról: vajjon mi történt, mi lett az ők rabszolgáikból s azoknak utódaikból?! Bármint legyen, bárhová lettek a régi rabszolgák, tény, hogy 1562 előtt a Székelyföldön nem volt jobbágy.

A negyedik rend a földönlakók képződése és kialakulása a mi szemünk láttára megy végbe és van is annak jogi és gazdasági természetű oka. Az esküdtszéki törvényszékek felállításakor a primorok befolyása az igazságszolgáltatásra jelentékeny volt; azért köréjük sereglett a védenecsek, a gyámoltalanok, a kliensek csoportja, hogy náluk jogvédelmet találjon. Ezt azonban jogosult jelenségnek tekintjük. Maga a zabolai gyűlés is megengedhetőnek találta,

hogy a harmadik rendbe tartozók székely szokás szerint valamelyik primor jogvédelmét keresték néha és „magokat annak alávetették“ és ha a dolog a védenecnek nem esett kedvére, ezt a viszonyt ő minden akadály nélkül fölbonthatta. Minő kötelezettségei lehetnek ily esetben egy kliensnek, azt ebből az időből, írott adatok híjjában nem tudjuk megállapítani; gyanítható azonban, hogy a jogvédelemért, amiben részesült, bizonyos kötelezettséget vállalt, pl. mezei munkát vagy pásztorkodást. Későbbi időből többféle esetet tudunk, mely szerint az egyes szegény székelyek félve birtokuknak pörösködés útján való elvesztésétől, oly föltétel atatt, hogy ők jogvédelemben részesüljenek, a primorok vagy primpilusok rendjéből való valamely tekintetes emberhez beszegődtek földönlakónak.

A földönlakó név egyébiránt olyan embert, napszámot, szolgát, vagy vincellérfélet jelent, aki más embernek a telkén lakik. A jobbágytól lényegileg abban különbözik, hogy szabadköltszöködsében 1562-ig gátolható nem volt. Ezt a zabolai végzések nyomtatékkal kiemelik, még pedig a következő szavakkal: „A közönséges, vagy közsékelyeknek... jussok van azt szolgálni, akit akarnak, kivéve azokat, akik primorok

örökölt jöszágain laknak“, van kifejezve, úgy értendő, hogy olyan földönlakó, aki urával szemben elvállalt kötelezettségének immár eleget tett, mehet oda, ahová neki tetszik; e szerint szabad költözködési joga elvileg elismertett.

A földönlakók többnyire idegen bevándorlók voltak, vagy lehettek, akiket a gazdagok telkeiken és földjeiken telepítettek le. A municipális consuetudo Siculorum szerint 1555-ből, szabad volt minden idegennek a Székelyföldön tartózkodni s oda letelepedni; csak a nemesi jobbágyok voltak ez alól kivételek. A későbbi időkben többször történik említés a lassanként bevándorló oláhokról, akik a Székelyföldön földönlakók gyanánt telepítettek le. A harmadik rend szabadjainak is nem csekély része eladósodás következtében jutott, süllyedt a földönlakók rendjébe. Mert az adós, ha nem tudta kifizetni a hitelezőt, ez elvettette tőle örökölt jöszágát s azt a saját birtokához ragasztotta. Az okmányok ezt az eljárást úgy nevezik nobilitari, vagy magának nemesíteni. A hajdani birtokos azután többnyire meghagyott az ő korábbi jöszágán, mivelte azt ura vagy hitelezője számára, ekként a saját földjének lett tehát a földönlakója. Személyes szabadsága ily

módon érintetlenül maradt, de azontul az általa mivel földhöz semmi jussa sem volt. Ehhez hasonló eljárást követtek a primorok azzal is, amikor ők a közsékelyt megvették. Ennek bizonyására egy pár adat említhető itt. Maksai Békés Adrián testamentomából, 1556-ból. Ez beszéli el azt, hogy ő Léczfalván négy falusi lakost (villicos vulgo földönlakó — az Alföld középkori nyelven a vilicus szó parasztot jelent. Ford.) saját költségei és fáradozásai árán megvett, vásárolt, megszerzett és birtokaikat magának nemesítette. Mindkét jöszágot t. i., amelyek közül az egyik Kanyó László és Kovács István, a másikon Fayas János és István laktak, ő tőlük örök áron (pretio perpetus) vásárolta meg. Békés azonban a régi birtokosokat a tőlük megvásárolt földön tovább is meghagyta gazdálkodni, de sajnos, nem említi meg, hogy minő feltételek alatt hagyta meg őket gazdálkodni. Továbbá említi ő még öt földönlakót, kiknek jöszágait hasonló módon szerzette meg, az tán megint ötöt, a kiket ő mint földönlakókat bizonyos Máthé Jánostól vett meg; ezek tehát már földönlakók voltak, amikor a birtok, amelyen laktak és gazdálkodtak, az ő kezébe került.²

(Folyt. köv.)

tokon hirdeti, hogy Kossuth Ferenc üzent volna Székelyudvarhely város választóhoz „Budapest, 1906. április 15.”-ről kelteve. Pedig hát valójában „A szövetség partok vezérlő-bizottsága” adott neki, Szakács Zoltánnak egy „kijelentés”-et, a melylyel különben Székelyudvarhely város választópolgárságát, az ő kiforrott 48-as függetlenségi elveitől eltántoritani nem akarta, sőt meggyőződéssel mondhatjuk: nem is tudja. Székelyudvarhely város józan gondolkodású közönsége Szakács Zoltán volt Bánffy párti képviselővel s az ő eddigi magatartásával teljesen tisztában van. Jól tudja, hogy: „a kutyából nem lesz szalonna”, valamint Szakács Zoltán „ellenzéki eskedése is csak addig tartott míg szükség volt rá”. Csak betra volt a képviselőség ugorkafajához, melyre amikor felmászhatott — ki rugta maga alól. Most is ilyen letrat kerített magának, de a lobát csak a vak nem látja. Ezokon tehát megválasztáshoz éppen semmi remény nem fűzhető.

— **Szekely nóták az akademiában.** A Néprajzi Társaság szerdai ülésén 15 székely nótát mutatott be ennek és cimbalomkísérettel Bethlenfalvi Balásy Denes tanár az akademiában, Budapesten. A „Szép Ilona” c. ismert neprománca, amelyet mint legregibb népkölteményt Erdélyi J. még 1847-ben tett közzé, dallamat és szövegét megtalálta Bethlenfalván és nyelvi, ritmikai és történelmi bizonyítékokkal állapította meg arról, hogy az a XVI. századból való népköltemény. B-mutatott még néhány ismeretlen kuruc nótát, koldus éneket, katonai dalt és a székely csürdögölő eredeti dallamát. A „Fiatfalvi halas tóba...” című csárdást is, mint székely csárdást bemutatva és megállapította a székely táncversikék és falusi táncmozdulatok leírásából, valamint a magyarral rokon ugoraltaji nyelvek verselési ritmusából, amely szerint azok mind az ugynevezett magyar ősi nyolcas ütem-képletét mutatják. Végül a székely nóták alapján Balásy Denes egy olyan elvi véleményre állított fel, amelynek helyes ségét ha bővebb okok megerősítik, akkor az igazi magyar zene, verselés és szóbeszéd hangsu-ny törvényeire döntő fontosságú lesz. A felolvasást a szakemberek nagy tetszéssel fogadták, mert úgy tartják, hogy a Székelyföld és kivált Udvarhely, a magyar folklór és ethnográfia alapvető kérdéseire nézve még mindig Igéretföld.

— **„Első Székely Baromfitenyésztő Egyesület”** Az Első Székely Baromfitenyésztő Egyesület folyó hó 10. kereküti, de a tagok csekély számban megjelensége miatt meg nem tartható közgyűlését folyó hó 24-én kedden d. u. 2 órakor tartja meg a vármegyeház kis termében. A tagokat ez uton is meghívja az Elnökség.

— **A világhírű kiváló finom és tartós „Emke” szobapadló-lack** kap ható: Gergely János u. d. T. m. Balázs üzletében Székelyudvarhelyt. Hol a legjobb minőségű aradi liszt, kiváló finom kávé, fűszer, fe-tek és egyéb hazi cikkek legszolidabb beszerzési forrása.

— **Természetes élelmiszer** Azok a kúszgelenül egészséges elemű szerek, melyek a természetben minden további elkészítés nélkül for-

dulnak elő és azonnal élvezhetők. Ezekhez tartoznak a diófélék, de különösen a dus zsírtartalmu kókuszdió. Ez utóbbi, az emberi organizmusnak legmegfelelőbb zsíradékot tartalmaz, de természetes állapotában hamar elromlik azért, mert a vajhoz hasonló, könnyen avasodó alkatrészeket tartalmaz. Sikertelen azonban ezt az alkatrészt kivonni a kókuszdióból és ezáltal igen tartósra tenni. Ily módon mint ételzsír igen használhatóvá és tartóssá vált. Oroszországban és jó ízűen fogva általános elterjedésnek örvend. Ügyel-nünk kell különösen a „Ceres” ételzsír-vedjegyre.

KÖZGAZDASÁG.

Az udvarhelyvárm. gazdasági egyesülettől.

140—1906. szám

A szűzgulya felhajtása.

A gazdasági egyesület a szűzgulya intézményét ez évben is fentartja; a legelőre úgy magyar erdélyi, mint nyugati fajta ünöket is befogad. — Egy darab legeltetési díja nem tagok borjuga után 8 K, tagoké után 3 darabig 7 K, a többi 8 K; a fülgyűrű ára darabonként 20 f, amelyben a borju fölében a jegy az előző évről megvan és az **április 25-ig** bejelentetik, a gyűrű ára nem lesz felszámítva.

Az összes díjak fele a kihajtáskor másfele a visszahajtáskor fizetendő.

Bejelentések az egyesület titkári hivatalához (Hlatky Miklós, Székelyudvarhely Kossuth utca) intézendők. A kihajtás idejéről a bejelentők külön értesítenek.

Szekelyudvarhely, 1906. ápr. 18.

Damokos Andor. Hlatky Miklós, aelnök. titkár.

A löherések kezelése A löhereseket a vedőnövény lekerülte után kezelésben kell igen sok esetben reszesíteni, ha azt akarjuk, hogy azok megfelelő természetesen fejlődjenek. A löhereseket tehát a vedőnövény lekerülte után vizsgáljuk meg, hogy azok milyen állapotban vannak. Igen sok esetben a tapaszatjuk, hogy azok foltosak. Ezen foltokat el kell tüntetni, még pedig olyan módon, hogy amint az idejárás enged, t. i. az első kiadó eső után, azokat a foltokat bevegyük. A bevetés előtt természetesen fellájtjuk a talajt. A mag elvetése után kívánatos a területet lehengerezni. A löheresek ez időben való kezelése felültrágyázásból állhat, mely célra műtrágyát vagy trágyaleöntést használhatunk. A műtrágyák közül a chilisaletrommal való felültrágyázás eredményre vezet, mert jó hatással van, különösen a gyenge, de különben jól benőtt löherésre. A felültrágyázást később alkalmazni nem tanácsos, mert abban az esetben a löherés tulbuja fejlődésbe megy a talpra a minek következménye a kapálás lesz. A löherést ősszel kasálni vagy legeltetni szokták. A löherés egész fejlődésére kihatással van az, hogy helyesen és megfelelő időben végezzük e azt. Ha a löheres erős fejlődésű, akkor kasálni okvetlenül kell. Később kasálni azonban nem tanácsos, mert akkor a fagyos idők bealtaig kellően megerősödni nem tud. A löheresek legeltetésével igen óvatosan kell bánni. A löhereseket szarvasmarhával tanácsos legeltetni egvedül; a legelőn ügyeljünk arra, hogy erősen

le ne legelje az állat, mert a kóspaszra legelt herés nem tud eléggé kisarjadni.

BAROMFITENYÉSZTÉS.

Baromfiak értékesítése. Rendkívüli hátránya és kára mezőgazdaságunknak, hogy alig van egy néhány szakegyesületünk, mely fokozott gondnal és figyelemmel igyekszik a lakosság széles rétegeiben érvenyt szerezni annak az igazságnak, hogy garasból lesz a forint. Innen van, hogy földműveseink és gazdáink állandó konzervatívizmussal idegenkednek minden oly gazdasági újítástól, mely pedig nem megvetendő jövedelmet biztosíthat gazdáinknak. Az ilyen újítások ugyanis természetesen csak lassan fokozódó nyereséggel járnak és a mellett nem is tökélyesítést is igényelnek.

Mindketet körülmény pedig oly természetű, hogy bizony homlok egyenest ellenkezik gazdáink nezevel, akik ösztönszerűleg irtoznak minden oly újítástól, mely esetleges anyagi áldozatokat kíván és a melynek eredménye nem első tekintetre szembeszökő.

Ilyen aga a gazdaságnak a baromfitenyésztés, melynek okszerű üzése kimutatható és határozott jövedelmet hoz a gazdáknak. Természetes, hogy ha nincsnek tisztában a baromfiak és azok termékeinek okszerű és minél jövedelmezőbb értékesítésével, e nyereség csökken, de sohasem oly csekély, hogy busasan ne hozná meg a befektetett tőke kamatait, de helyes kezelés mellett egy két év alatt megmagát a tőkét is megsokszorozza. Külföldön különösen Franciaországban és Németországban százszámra teremnek Raiffeisen nyomán a gazdasági egyesületek, kizárólagosan azzal a céllal, hogy kis gazdák termékeinek értékesítését megkönnyítsék.

Mi ebben a tekintetben még messze hatra állunk pedig alig van gazdasági termék, melynek a külföld oly állandó és kész piaca lenne, mint a baromfitermékek.

Rendkívül jövedelmező a fogvasztásra szánt baromfi és tojások tenyésztése helyett a tenyésztésre alkalmas fajbaromfiak tenyésztése, mely különösen most, a várható gazdasági fellendülés idején, határozott és tekintélyes jövedelemmel jár.

Az e célra alkalmas anyag beszerzése sem jár oly nagy költségekkel, mint az első tekintetre látszanék, mert hiszen az állam utján

könnyű szerrel szerezhetők be, tenyésztesre alkalmas fajkakasok, melyek tisztaságuknál fogva feltétlen garanciáját nyújtják annak, hogy a tenyésztett törzs termékei és utódai drága áron fognak elkelní

Társ-szerkesztő és lapfőigazgató:
Betegh Pál

Kiadja: Betegh Pál és Társa újságkiadó intézete.

Sz. 58|1906.

Faeladási hrdetmény.

Gyergyóditró közseg közbirtokossága tulajdonát kepező erdő A. ü. o. l. v. s. 6. osztályában a „Közrezetetőn”-tuli erdőrezben fekvő, a vármegyei közigazgatási erdeszeti bizottság 1172|905 számú határozata alapján kijelölt, 24-76 k holdnyi vagasteren levő, mintegy 4878 m² lucfenyő haszon és mintegy 91 m² lucfenyő rudfa készlet, továbbá az ugyane közbirtokosság tulajdonát kepező erdő A. ü. o. l. v. s. 25. osztályában, az „Ujhavas”-nevű erdőrezben, a fenti határozat alapján kijelölt 27-24 k holdnyi vagasteren levő, mintegy 4589 m² lucfenyő haszon és mintegy 39 m² lucfenyő rudfa készlet, zárt irásbeli ajánlattal egybekötött nyilvános szobeli versenytárgyalás útján és pedig mind-egyik vagasteren külön Ditró közseg hazánál **1906 évi április hó 30-án d. e. 10 óratól** kezdődőleg el fog adatni.

Kikáltsási ár, melyen alul fenti fatömeg nem fog eladatni, a „Közrezetetőn”-tuli vagastera nézve 18278 kor (tizennyolcezerkétszázhetvennyolc), az „Ujhavas”-vagastera nézve pedig 20065 (huszezerhatvanöt) koronaban állapítatik meg.

Arverezni szandékozok kötelesek a kikáltsási ár 10% át az arveres megkezdése előtt keszppnzben vagy óvadékképes értékpapirokban az arverező biztos kezébe letetbe helyezni.

Zárt irásbeli ajánlatok, melyekben határozottan kijelentendő, hogy mely vagastera vonatkoznak s melyek a megajánlandó vetelőnek 10% aval mint banatpenzell vagy megfelelő értékű óvadékképes értékpapírral ellátandók s melyekben a megajánlott vetelő számjegyekkel és betűkkel is tisztán kiírandó, a szobeli versenytárgyalás megkezdése előtt benyújthatók. Ezen ajánlatokban határozottan kijelentendő az is, hogy ajánlattevő az arverési és szerződési feltételeket elfogadja és azoknak magát aláveti.

Utőajánlatok, avagy az arverési és szerződési feltételektől elterő kikötéseket tartalmazó ajánlatok figyelembe nem vételnek.

Egyebiránt a részletes arverési és szerződési feltételek Ditró közseg közbirtokosság alattirt elnökénél megtekinthetők.

Kelt Gyergyóditróban, 1906. ápr. 11.

Mezei Mihály, Józsa Sándor, kb. elnök. kb. h. jegyző.

BRÁZAY FÉLE KÖLNI VIZ

felummi minden mas kolni-viz neven ismert pipere-cikket.

Brázay-sósorszesz - szappan
a legkitünőbb pipere-szappan.

Brázay-sósorszesz
nalkül zhetetlen háziszser.

Gyertyántty J. fiai vasnagykereskedésében Székelyudvarhelyen.
Gróf Roon-féle lábatlani Cementgyár állandó nagy raktára páratlan jó minőségű román és portland cementből zsákok és hordókban legolcsóbb árakban

Kiadó lakás Az Orbán Balázs-utcában a 47-ik számú 2 lakású kőház azonnal kiadó. Bővebb felvilágosítást ad Orbán Dénes Orbán Balázs-utca.

Három szép szoba, konyha, kamara külön udvarral stb. hozzátartozóival együtt kiadó. Cím a kiadóhivatalban.

Aki gyorsan és előnyösen házát birtokot, üzletet, árut venni vagy eladni akar, **Aki** hármiféle alkalmas lát vagy foglalkozást keres, **Aki** lakást, üzletet, birtokot stb. bére venni vagy adni kíván, **Aki** gyorsan és leggyorsabban elérni célját, ha igénybe veszi a **SZÉKELY-UDVARHELYI** apró hirdetés rovatát.

FIGYELEM!

A késmárki gyár bevezetett védjegye.

Megbízható legjobb minőségű hírneves valódi szepessegilennvaszon és

damasztaru

minden nagyobb üzletben kapható. Késmárki gyártmány csak az, mely ezen védjeggyel van ellátva.

HAZAI IPAR!

Védjegy: „Horgony”

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller potlé a

egy régióknak bizonyult háziszere, mely már több mint 36 év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult köszvényel, csúznál és meghibé esnél bedörzsölés-képpen használva.

Figyelmeztetés. Súlyos hamisítványok miatt bevásárláskor óvatossá legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, amely a „Horgony” védjeggyel és a Richter cégjegyzékkel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegkben 80 fillér, 1 kor 40 f. és 2 korona és úgyzólvan minden gyógyszerárban kapható. — Forgalmazó: Táncsics József gyógyszerésznél. Budapesten.

Richter gyógyszerára az „Arany oroszlánhoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5. n. — Mademari szat. oldás.

Modern kárpitos és diszítő

SZÉKELYUDVARHELY.

A tavaszi idény és költözködések alkalmából van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy mindennemű szakmámba vágó munkákat u. m.: selyem és szalon garnitúrákat, szőnyeg- és ebédldíványokat, török heverőket, matrácokat a legfinomabb kivitelben ízlésesen és a legolcsóbb árak mellett készítek.

Függöny felrakást és modern draperiákat, diszítéseket, valamint butor be- és kicsomagolást jutányos áron vállalkok el.

Molytól megtámadott butorszövegek kitisztítását felelősség mellett vállalom el.

A n. é. közönség szives pártfogását tisztelettel kéri

Stern J.

Kossuth-utca 16.

MIAM VÁSÁROLJ oly ke reskedőknél, kik hirdetések, mert ezek intelligenssek és jól fogsz jární.

FRANKLIN.

MIKOR A KERESKÉDŐ pihen, helyette a reklám dolgozik.

CARNEGIE.

A SZÉKELY-UDVARHELYI hirdetése a leg-eredményesebb.

1770—1906. utkvi sz.

Hirdetmény.

Miklósfalva község telekkönyvei birtokszabályozás (tagosítás) követ kéntében az 1869. évi 2579. I. M. számú rendelet értelmében átalakítatnak és ezzel egyidejűleg mindazon ingatlanokra nézve, a melyekre az 1886. évi XXIX. t.-cikk, az 1889. XXXVIII. t.-c., az 1881. XVI. t.-c. a tényleges birtokosok tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. XXIX. t.-c.-ben szabályozott eljárás a telekkönyvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatban fogantatosítottik.

E célból az átalakítási előmunkálat hitelesítése és a helyszíni eljárás a nevezett községben az **1906. évi május 21-ik napján** fog kezdődni.

Ennel fogva felhivatnak: I. az ősz szes érdekeltek, hogy a hitelesítési tárgyaláson személyesen, vagy meghatalmazott által jelenjenek meg és az új telekkönyvi tervezet elleni nemtaláni észrevételeiket annál bizonyosabban adják elő mert a régi telekkönyv végleges átalakítása után a téves átvezetésekől eredhető ki-

fogásokat jóhízemű harmadik személyek irányában többé nem érvényesíthetik;

2. mindazok, a kik a telekkönyv- zökönyvekben előforduló bejegyzésekre okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, hogy a telekkönyvi hatóság kiküldöttje előtt a kitűzött határnapon kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és az előterjesztéseiket igazoló okiratokat mutassák fel.

3. mindazok, kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, de telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirataik nincsenek hogy az átíráásra az 1886. évi XXIX. t.-c. 15. 18. §. és az 1889. évi XXXVIII. t.-c. 5. 6. 7. és 9 §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, avagy oda hassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt szóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvánítsa, mert különben jo gaikat ezen az uton nem érvénye-

síthatik és a bélyegilleték elengede si kedvezménytől is elesnek.

4. azok, kiknek javára tényleg már megszűnt követelésre vonatkozó zálogjog, vagy megszűnt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyezve, ugyszintén az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztését kérelmez zék, illetve hogy törlési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert különben a bélyegmentesség kedvezményétől el esnek.

Kir jbiróság mint telekkönyvi hatóságtól.

Okland, 1906. évi április 15.

Máthé kir. albiró.

Ritter Sámuel

szobafestő és mázoló Székelyudvar helyt, Iskola-utca 8. sz. (a zárdá mellett). Elvállal mindenféle szoba festő- és mázoló munkát. Homlok zat-festéseket.

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL ÉS TÁRSA

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

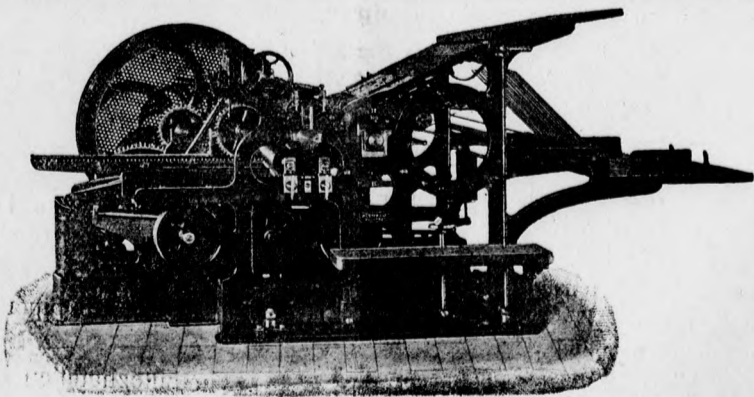
Versenyt kizáró olcsó árban elfogad és szakszerű, ízléses kivitelben készít el mindennemű

nyomtatványt és könyvkötői munkát

Költségvetés ingyen és bérmentve!

Egyleteknek és könyvtáraknak különösen mérsékelt árszabás! Egyházi, iskolai, szolgabírói, közsegi, körjegyzői, ügyvédi, végrehajló nyomtatványok árúháza

A Székelyföld legnagyobb és legolcsóbb nyomtatvány-raktára.

Folyóiratok, hírlapok, irodalmi művek eredeti áron, költséghel számítás nélkül megrendelhetők.

Zeneművek papir-, író- és rajzserek

nagy választékban és olcsó árban!

Teljes könyvtár- és irodaberen dezések mérsékelt árak mellett. Szakszerű, kifogástalan kivitel!

SZÉKELY-UDVARHELY

legelterjedtebb függetlenségi lap szerkesztősége és kiadóhivatala